

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 18 maj 2021

Mål nr

Ö 6165-20

PARTER

Klagande

Stadsbyggnadsnämnden i Stockholms kommun

Box 8314

104 20 Stockholm

Motparter

1. SB

2. MH

3. LR-R

4. BRF Eken 18

c/o VL

SAKEN

Ansökan i hovrätt om återställande av försutten tid

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts, Mark- och miljööverdomstolen, beslut 2020-11-17 i mål
P 2232-20

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen avvisar överklagandet.

Högsta domstolen ändrar Mark- och miljööverdomstolens beslut endast på så sätt att Högsta domstolen förordnar att ett överklagande från SB, MH eller LR-R ska ha kommit in till Stadsbyggnadsnämnden i Stockholms kommun inom tre veckor från dagen för Högsta domstolens beslut.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Stadsbyggnadsnämnden i Stockholms kommun har yrkat att Högsta domstolen ska meddela prövningstillstånd och avslå SBs, MHs och LR-Rs ansökan om återställande av försutten tid.

SKÄL**Bakgrund**

1. Stadsbyggnadsnämnden i Stockholms kommun beslutade sommaren 2019 att bevilja bygglov för balkonger och fönsterdörrar mot gata på fastigheten Loket 17 i Stockholms kommun. Kungörelse om beslutet infördes i Post- och Inrikes Tidningar den 1 augusti 2019. Sista dagen för att överklaga beslutet var den 29 augusti.

2. Den 25 september överklagades beslutet av SB, MH och LR-R. Stadsbyggnadsnämnden avvisade överklagandena som för sent inkomna. Avvisningsbesluten fick laga kraft.
3. SB, MH och LR-R ansökte i Mark- och miljööverdomstolen om återställande av försutten tid enligt 42 § lagen (1996:242) om domstolsärenden och 58 kap. 11 § rättegångsbalken. De anförde att de ansåg sig inte ha fått möjlighet att överklaga beslutet i tid eftersom de inte hade fått kännedom om bygglovsbeslutet.
4. Stadsbyggnadsnämnden yttrade sig i Mark- och miljööverdomstolen och anförde att eftersom antalet kända sakägare hade varit så stort, medförde en undantagsbestämmelse i plan- och bygglagen (2010:900) att det inte hade funnits någon skyldighet att underrätta alla kända sakägare.
5. Mark- och miljööverdomstolen har bifallit ansökan om återställande av försutten tid. Enligt domstolens bedömning har undantaget från underrättelse-skyldighet inte varit tillämpligt och sökandena har därför haft laga förfall för att inte ha överklagat beslutet i tid.

Frågan i Högsta domstolen

6. Frågan i Högsta domstolen är huruvida Stadsbyggnadsnämnden, som har meddelat det aktuella bygglovet, har rätt att överklaga Mark- och miljööverdomstolens beslut att återställa den försuttna tiden för att överklaga beslutet om bygglov.

Myndigheters ställning som motpart vid överklagande av förvaltningsbeslut

7. Ett kommunalt beslut att bevilja bygglov kan överklagas till länsstyrelsen, vars beslut i sin tur kan överklagas till mark- och miljödomstol (se 13 kap. 3 och 6 §§ plan- och bygglagen).

8. När en enskild överklagar en länsstyrelses beslut avseende ett överklagat bygglovsbeslut är huvudregeln att den kommunala nämnd som först har beslutat i saken är motpart till den enskilde i domstolen sedan handlingarna i målet har överlämnats till mark- och miljödomstol (se 5 kap. 2 § första stycket lagen, 2010:921, om mark- och miljödomstolar). Bestämmelsen är utformad efter förlaga av 7 a § förvaltningsprocesslagen (1971:291), som dessförinnan var tillämplig i den aktuella typen av mål (jfr prop. 2009/10:215 s. 208).

9. Regleringen i 7 a § förvaltningsprocesslagen infördes genom 1996 års reform om tvåpartsprocess vid domstolsprövning av förvaltningsbeslut (se prop. 1995/96:22 s. 72 ff.). Utgångspunkten är alltså att den först beslutande myndigheten får motpartsställning när ett förvaltningsbeslut ska prövas av domstol. Detta gäller emellertid inte beslut som överklagas direkt till kammarrätt som första domstolsinstans (se 7 a § andra stycket).

10. I de fall då den beslutande myndigheten får motpartsställning innebär det att myndigheten har rätt att överklaga domstolens avgörande om det har gått myndigheten emot (se 33 §). Det främsta skälet för att införa en överklagandemöjlighet för beslutsmyndigheten var en önskan att vidga utrymmet för prejudikatbildning. Utan reformen skulle flertalet av de mål i vilka den första domstolsinstansen ändrar ett förvaltningsbeslut i en för den enskilde gynnande riktning aldrig kunna bli föremål för prejudikat. Anledningen till att regleringen utformades så att motpartsinträde sker så snart målet hamnar i domstol var främst intresset av att tyngdpunkten i rättskipningen ska ligga i den första domstolsinstansen. En tvåpartsprocess ansågs medföra att utredningsmaterialet i målen blir fylligare. (Se prop. 1995/96:22 s. 73 ff. och 77 ff.)

Myndigheters motpartsställning i extraordinära ärenden

11. När ett extraordinärt ärende avser ett avgörande från mark- och miljödomstol eller Mark- och miljööverdomstolen har den först beslutande myndigheten blivit motpart inom ramen för den ordinära processen.

Myndigheten kommer då också att ha ställning som motpart i det extraordinära ärendet.

12. Om ett extraordinärt ärende avser ett beslut från en förvaltningsmyndighet är situationen en annan. Den först beslutande myndigheten har då ännu inte hunnit inträda som motpart i den ordinära processen. Det följer av ordalydelsen av bestämmelserna att 5 kap. 2 § lagen om mark- och miljödomstolar och 7 a § förvaltningsprocesslagen inte är direkt tillämpliga i extraordinära ärenden av detta slag.

13. Det starkaste skälet bakom införandet av reformen om tvåpartsprocess vid domstolsprövning av förvaltningsbeslut – intresset av ökat utrymme för prejudikatbildning – gör sig knappast gällande för det extraordinära förfarandet. Det finns också vissa likheter med situationen när en förvaltningsmyndighets beslut överklagas direkt till kammarrätt, dvs. då undantaget i 7 a § andra stycket förvaltningsprocesslagen är tillämpligt. Ett motpartsinträde fyller i dessa fall inte samma funktion som det gör i den första domstolsinstansen.

14. I rättsfallet RÅ 2006 ref. 1 uttalade Högsta förvaltningsdomstolen att bestämmelsen i 7 a § förvaltningsprocesslagen inte var tillämplig i ett fall där en kommunal byggnadsnämnds beslut var föremål för en resningsansökan i kammarrätt.

15. Det saknas anledning att se på 5 kap. 2 § lagen om mark- och miljödomstolar på något annat sätt. Bestämmelsen är således inte tillämplig när en kommunal nämnds beslut angrips genom ett extraordinärt förfarande i Mark- och miljööverdomstolen. Det anförda innebär att den kommunala nämnden inte blir motpart i Mark- och miljööverdomstolen i dessa fall och således inte har rätt att överklaga domstolens beslut på grund av partsställning i ärendet.

Andra överklagandemöjligheter

16. Även den som inte är part kan tillerkännas klagorätt om beslutet påverkar klagandens rättsliga ställning eller annars rör ett rättsligt erkänt intresse hos klaganden. För en kommunal byggnadsnämnd har ett sådant rättsligt intresse ansetts föreligga bl.a. om en länsstyrelse beviljar ett bygglov som nämnden har meddelat avslagsbeslut för. I vissa fall har också den som har ett beaktansvärt intresse i saken fått överklaga. (Se bl.a. RÅ 2006 ref. 1 och ”Bygglovet i Svarträ” NJA 2020 s. 190 p. 13.)

Bedömningen i detta fall

17. Det har varit riktigt av Mark- och miljööverdomstolen att inte behandla Stadsbyggnadsnämnden som motpart. Någon rätt för nämnden att i egenskap av part överklaga domstolens beslut föreligger inte.

18. Mark- och miljööverdomstolens beslut att återställa den försuttna tiden kan inte heller anses ha angått Stadsbyggnadsnämnden på det sätt som krävs för att nämnden ska ha rätt att klaga på beslutet trots att den inte varit part.

19. Stadsbyggnadsnämndens överklagande ska därför avvisas.

I avgörandet har deltagit justitieråden Ann-Christine Lindeblad, Johnny Herre, Svante O. Johansson, Malin Bonthron (referent) och Johan Danelius
Föredragande har varit justitiesekreteraren Ulrika Stenström